

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПОГОДЖУЮ
Гарант освітньої програми

Ольга ОВЕЗМИРАДОВА
«01» вересня 2025 року

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

Віталій ПІЧУРА
Протокол засідання кафедри
екології та сталого розвитку імені професора
Ю.В. Пилипенка, ХДАЕУ
від "28" серпня 2025 року № 1

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Природоохоронне законодавство

Назва навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма – Технології захисту навколишнього середовища

Спеціальність – 183 Технології захисту навколишнього середовища

Галузь знань – 18 Виробництво та технології

1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни	Природоохоронне законодавство
Факультет	Рибного господарства та природокористування
Назва кафедри	Екології та сталого розвитку імені професора Ю.В. Пилипенка
Викладач	Овезмирадова Ольга Бяшимівна , кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри екології та сталого розвитку імені професора Ю.В. Пилипенка. (Проводить лекційні та практичні заняття). E-mail: ovezmyradova_o@ksaeu.kherson.ua
Контактна інформація	проспект Університетський, 5/2, місто Кропивницький, Кіровоградська область, 25031 Тел.: 0978730179 E-mail: ovezmyradova_o@ksaeu.kherson.ua
Графік консультацій	Щоп'ятниці, 15.00-16.00
Програма дисципліни	Змістова частина 1. Загальні положення природоохоронного законодавства. Тема 1. Нормативно-правові основи охорони та захисту довкілля. Поняття, мета та завдання екологічного права. Екологічні правові відносини, еколого-правові норми, об'єкти та суб'єкти екологічних правових відносин. Джерела екологічного права. Правові основи управління природокористуванням і охороною навколишнього природного середовища (екологічне управління). Тема 2. Екологічні права і обов'язки громадян. Поняття екологічних прав громадян. Види екологічних прав громадян. Гарантії екологічних прав громадян та їх форми захисту. Обов'язки громадян у галузі екології. Тема 3. Право природокористування. Право природокористування. Принципи та види права природокористування. Суб'єкти та об'єкти права природокористування. Права і обов'язки природокористувачів. Права і обов'язки суб'єктів орендних правовідносин природокористування. Підстави виникнення та припинення права природокористування. Змістова частина 2. Правове регулювання використання, відтворення та охорони природних ресурсів. Тема 4. Еколого-правовий режим раціонального використання й охорони земель. Завдання земельного законодавства. Правове регулювання охорони та використання земельних ресурсів. Відповідальність за порушення земельного законодавства. Тема 5. Правовий режим використання, відтворення і охорони надр. Надра як об'єкт правової охорони та використання. Правове регулювання охорони та використання надр. Відповідальність за порушення законодавства про надра. Тема 6. Правовий режим використання, відтворення і охорони вод. Вода як об'єкт правової охорони та використання. Правове регулювання охорони та використання вод. Відповідальність за порушення водного законодавства. Тема 7-8. Правовий режим використання, відтворення і охорона лісів.

	Ліси як об'єкт правової охорони та використання. Правове регулювання охорони та використання лісів. Поняття права лісокористування та його види. Відповідальність за порушення лісового законодавства. Тема 9. Правовий режим використання, відтворення і охорона тваринного світу. Тваринний світ як об'єкт правової охорони та використання. Правове регулювання охорони та використання тваринного світу. Відповідальність за порушення законодавства про тваринний світ. Тема 10. Правовий режим охорони і використання атмосферного повітря. Атмосферне повітря як об'єкт правової охорони та використання. Правове регулювання охорони та використання атмосферного повітря. Відповідальність за порушення законодавства про атмосферне повітря. Тема 11. Механізм забезпечення міжнародно-правової охорони довкілля. Поняття та принципи міжнародного екологічного права. Багатостороннє співробітництво та міжнародна діяльність. Нормативні акти в галузі міжнародного екологічного права.
Мова викладання	Українська

2. Анотація курсу

Анотація курсу	Навчальна дисципліна «Природоохоронне законодавство» спрямована на формування у здобувачів знань про правові засади охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів. У межах курсу вивчаються основні принципи та норми екологічного права у сфері охорони довкілля. Розглядаються питання екологічних прав та обов'язків громадян, механізми державного управління та контролю у сфері природокористування, юридична відповідальність за порушення природоохоронного законодавства. Особлива увага приділяється правовому регулюванню використання та охорони земель, вод, надр, лісів, атмосферного повітря, об'єктів тваринного світу. Вивчення дисципліни сприяє розвитку правового мислення, екологічної свідомості та професійних компетентностей, необхідних для застосування норм природоохоронного законодавства у практичній діяльності, прийняття обґрунтованих управлінських рішень для забезпечення сталого розвитку суспільства.
Інформаційний пакет дисципліни	

3. Мета та завдання курсу

Мета викладання дисципліни	Мета – формування у здобувачів вищої освіти високої правової культури та професійної відповідальності за стан довкілля через призму знань, вмінь і навичок щодо правового регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання та відтворення природних ресурсів.
Завдання вивчення дисципліни	Ознайомити здобувачів з нормами екологічного законодавства, правами та обов'язками природокористувачів, особливостями застосування норм права для запобігання екологічним правопорушенням, забезпечення дотримання екологічних стандартів у господарській діяльності, ефективного захисту екологічних прав громадян, механізмами юридичної відповідальності за порушення природоохоронних норм, процесами адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Компетентності здобувача вищої освіти, сформовані в результаті вивчення курсу	
Загальні	К 02. Знання і критичне розуміння предметної області та професійної діяльності. К 09. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Спеціальні (фахові)	К 17. Здатність до забезпечення екологічної безпеки.

Програмні результати навчання (ПРН)	
ПРН	ПР 04. Обґрунтовувати природозахисні технології, базуючись на теоретичному змісті предметної області. ПР 07. Здійснювати науково-обґрунтованих технічних, технологічних та організаційних заходів щодо запобігання забруднення довкілля.

5. Місце навчальної дисципліни у структурі освітньої програми

Рік викладання	2025-2026
Семестр	сьомий
Курс	четвертий
Обов'язкова компонента / Вибіркова компонента	Обов'язкова компонента
Пререквізити	Для ефективного освоєння дисципліни «Природоохоронне законодавство» необхідні знання, уміння та навички таких дисциплін: «ОВНС та екологічна експертиза».
Постреквізити	Отримані знання, уміння й навички по завершенню вивчення даної дисципліни будуть використовуватися для вивчення таких дисциплін: «Нормування антропогенного навантаження».

6. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Кількість кредитів / годин	3 кредити ECTS (90 академічних годин)
Лекції	22 години
Практичні / Семінарські	24 години
Лабораторні	-
Самостійна робота	44 години
Форма підсумкового контролю	Залік

7. Технічне та програмне забезпечення / обладнання

Технічне та програмне забезпечення	Навчальна дисципліна передбачає можливість застосування технічних засобів навчання: мультимедійні дошки, мультимедійні проектори, комп'ютери
Обладнання	Методичні вказівки та посібники, лабораторне та демонстраційне обладнання

8. Політика курсу

Загальні вимоги	Здобувачі вищої освіти повинні планомірно та систематично засвоювати навчальний матеріал. Активно працювати під час практичних занять, брати участь в обговоренні дискусійних питань та кейсів, повною мірою долучатись до активних форм навчання. Заохочується робота у наукових гуртках, підготовка тез доповідей та участь у конференціях, підготовка та публікація наукових статей, участь у конкурсах наукових робіт.
Політика щодо дедлайнів і перескладання	Роботи, здані із порушенням встановлених термінів без поважних причин, оцінюються на знижену оцінку – 75 % від максимально можливої кількості балів за відповідний вид діяльності. Перескладання робіт допускається лише за наявності поважних причин та за погодженням із деканатом.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. Процедура відпрацювання пропущених занять передбачена лише у разі об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування тощо). Пропущені заняття необхідно відпрацьовувати у встановлений викладачем час. У разі відсутності на заняттях здобувачі самостійно опрацьовують пропущений матеріал. Здобувачі повинні завчасно ознайомлюватися з темою практичної роботи та не запізнюватися на заняття. Під час проведення занять необхідно дотримуватися правил техніки безпеки. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може здійснюватися в онлайн-формі за погодженням із деканом факультету
Політика щодо виконання завдань	Позитивно оцінюються відповідальність, старанність, креативність і фундаментальність виконання завдань. Під час підготовки до практичних занять самостійну роботу необхідно виконувати на основі конспектів лекцій, методичних рекомендацій та рекомендованої літератури. Використання додаткових джерел з альтернативними підходами та поглядами заохочується, оскільки сприяє формуванню продуктивної дискусії та різнобічному вивченню тем дисципліни.
Академічна доброчесність	Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності: самостійне виконання навчальних завдань та завдань поточного і підсумкового контролю; обов'язкове посилання на джерела інформації у разі використання чужих ідей, розробок, тверджень чи відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право та суміжні права; надання достовірної інформації щодо результатів власної навчальної, наукової чи творчої діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації.

9. Структура курсу

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				
			годин				балів
			лк	лаб.	сем. / пр.	СР	
Змістова частина 1. Загальні положення природоохоронного законодавства							
1	Лекція 1	Нормативно-правові основи охорони та захисту довкілля	2				
					2		5
						6	
2	Лекція 2	Екологічні права і обов'язки громадян	2				
					2		5
						6	
3	Лекція 3	Право природокористування	2				
					2		5
						6	
	ПК ЗЧ 1	Підсумковий контроль за змістовою частиною 1					5
	Разом за змістовою частиною 1		6		6	18	20
Змістова частина 2. Правове регулювання використання, відтворення та охорони природних ресурсів							
4	Лекція 4	Еколого-правовий режим раціонального використання й охорони земель	2				
					2		5
						2	
5	Лекція 5	Правовий режим використання, відтворення і охорони надр	2				
					2		5
						4	
6	Лекція 6	Правовий режим використання, відтворення і охорони вод	2				
					2		5
						4	
7	Лекція 7-8	Правовий режим використання, відтворення і охорона лісів	4				
					4		5
						4	
8	Лекція 9	Правовий режим використання, відтворення і охорона тваринного світу	2				

				4	5
				4	
9	Лекція 10	Правовий режим охорони і використання атмосферного повітря	2		
				2	5
				4	
10	Лекція 11	Механізм забезпечення міжнародно-правової охорони довкілля	2		
				2	5
				4	
	ПК ЗЧ 2	Підсумковий контроль за змістовою частиною 2			5
	Разом за змістовою частиною 2		16	18	26
					40
Підсумковий контроль з навчальної дисципліни (залік)			40		
Всього з навчальної дисципліни – 90 год.			22	24	44
					100

10. Форми і методи навчання

Лекція	Словесні методи. Пояснення: інформаційно-повідомлювальне, інструктивно-практичне, пояснювально-спонукальне, із застосуванням зображально-виражальних засобів. Лекції: вступні, тематичні, оглядові, підсумкові. Проведення лекцій передбачає: викладення теоретичного матеріалу; проведення оглядових лекцій із використанням наочного матеріалу та опорних конспектів; застосування мультимедійних технологій для візуалізації матеріалу. Наочні методи: ілюстрування навчального матеріалу за допомогою схем, таблиць, графіків, фотографій та інших наочних засобів.
Практичні /Семінарські	Презентації та демонстрації навчального матеріалу. Обговорення, дискусії, бесіди, дебати для формування критичного мислення та розвитку аргументованої позиції. Аналіз конкретних ситуацій (кейси) та кейс-методи для застосування теоретичних знань на практиці. Робота в малих групах, спрямована на колективне вирішення завдань та формування комунікативних навичок. Емпіричні методи, включаючи спостереження, експерименти та практичні дослідження.
Лабораторні	-
Самостійна робота	Написання рефератів з метою систематизації знань та розвитку аналітичних навичок. Опрацювання довідкової літератури для поглиблення теоретичний та практичних знань. Підготовка доповідей із застосуванням мультимедійних засобів, що сприяє розвитку презентаційних та комунікаційних навичок.

11. Система контролю та оцінювання

Поточний контроль

Форми участі здобувачів вищої освіти у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз літературних джерел;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- систематичність роботи на практичних заняттях, активність під час обговорення.

Підсумковий контроль за змістовою частиною

Під час освоєння дисципліни передбачено виконання самостійної роботи за змістовими частинами 1 і 2.

Оцінювання самостійної роботи:

- підсумковий контроль за першою змістовою частиною максимально оцінюється у 5 балів;
- контроль за другою змістовою частиною максимально оцінюється у 5 балів.

Самостійна робота є складовою підсумкового балу та враховується при визначенні результатів поточного контролю і підготовки до заліку.

Підсумковий контроль

Підсумковим контролем знань здобувачів вищої освіти є залік, який оцінюється на основі результатів поточного контролю та виконання завдань самостійної роботи.

Формування залікового балу: роботи протягом семестру та поточний контроль – до 60 балів; залік – до 40 балів.

Критерій успішності: підсумкова мінімальна кількість балів, необхідна для досягнення мети освітньої компоненти, становить 60 балів, максимальна – 100 балів.

Розподіл балів з дисципліни (форма контролю – залік)

[illegible]

12. Шкала оцінювання

Шкала рейтингу ХДАЕУ	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно	не зараховано
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням курсу)	

13. Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна література	1. Личенко І. О., Марич Х. М., Ортинська Н. В. Екологічне право (загальна частина) : навч. посіб. Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів : Ін-т права та психології Нац. ун-ту «Львів. політехніка». 2016. 280 с. 2. Бичкова С. С., Боровська І. А., Бурлака О. С. та ін. Екологічне право : навч. посіб. Київ : Правова єдність: Алерта. 2016. 290 с. 3. Гетьман А. П. та ін. Екологічне право : підручник; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. Нац. акад. прав. наук України А. П. Гетьмана; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право. 2019. 551 с. 4. Гавриш Н. С. та ін. Екологічне право України : навч. посіб.; за ред. проф. І. І. Каракаша, д-ра юрид. наук Т. Є. Харитоновой, канд. юрид. наук А. І. Черемнової; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». 1-е вид. Одеса : Гельветика, 2018. 383 с. 5. Екологічне право України : підручник / за ред. М. В. Шульги. Харків : Право, 2022. 584 с. 6. Гетьман А. П. Екологічне право : навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 432 с. 7. Багай Н. О. Природоохоронне законодавство та екологічна безпека : курс лекцій. Івано-Франківськ : ПНУ ім. В. Стефаника, 2023. 210 с. 8. Bodansky D., Brunnée J., Rajamani L. International Environmental Law. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2021. 304 p. 9. Jans J. H., Vedder H. H. European Environmental Law: After Lisbon. 4th ed. Groningen : Europa Law Publishing, 2022. 600 p.
---------------------------	--

Додаткова	1. Баб'як О. С., Біленчук П. Д., Чирва Ю. О. Екологічне право України : навч. посіб. для вищ. навч. закл. Київ : Атіка, 2001. 216 с. 2. Барабаш Н. П., Ващишин М. Я., Федорович В. І. Земельне право України : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2013. 172 с. 3. Гетьман А. П., Лозо В. І. Екологічне право України в контексті гармонізації із законодавством Європейського Союзу : монографія. Харків : Право, 2021. 376 с. 4. Григор'єва Т. В. Правові засади використання, охорони та відтворення водних живих ресурсів : Монографія. Харків : Право. 2011. 176 с. 5. Екологічне право України. Академічний курс: підручник. За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Київ : ТОВ «Видавництво «Юридична думка». 2008. 720 с. 6. Задорожній О. В., Медведєва М. О. Міжнародне право навколишнього середовища : підручник. Київ : Промінь, 2010. 510 с. 7. Краснова М. В. Договори в екологічному праві України: навч. посіб. Київ: Алерта, 2012. 216 с. 8. Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: монографія. Київ: Логос. 2011. 688 с. 9. Олійник О. Правове регулювання охорони надр за законодавством України (окремі аспекти) : монографія. Хмельницький : Поліграфіст, 2011. 140 с. 10. Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право. 2014. 784 с. 11. Процевський В. О., Шуміло О. М. Водне право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Центр учбової літератури. 2012. 174 с. 12. Ковальчук Т. Г. Правові засади забезпечення екологічної безпеки в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2023. № 5. С. 244-248. 13. Багай Н. О. Правове регулювання оцінки впливу на довкілля як інструменту превентивного захисту екосистем. <i>Актуальні проблеми правознавства</i>. 2024. Вип. 2. С. 89-95. 14. Sands P., Peel J. Principles of International Environmental Law. 4th ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2018. 1028 p. 15. Scotford E. Environmental Law Principles and the Courts: A Comparative Study. <i>Journal of Environmental Law</i>. 2021. Vol. 33, Iss. 1. P. 123–145. DOI: 10.1093/jel/eqaa024. 16. Lee M. EU Environmental Law, Governance and Decision-Making. 2nd ed. Oxford : Hart Publishing, 2022. 312 p. 17. Bogojević S., Rayfuse R. Environmental Rights in Europe and Beyond. Oxford : Hart Publishing, 2023. 450 p.
-----------	---

Інформаційні ресурси	1. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського: http://www.nbuv.gov.ua/ 2. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України: https://mepr.gov.ua/ 3. Центр екологічної інформації: http://eco.ks.ua/eco_net.htm 4. Вісник Верховного Суду України: http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/ 5. Головне державне об'єднання правової інформації Міністерства юстиції України: http://www.gdo.kiev.ua/ 6. Інформаційний центр Міністерства юстиції України: http://www.informjust.kiev.ua/ 7. Право України: http://pravoua.com.ua/ua/index.php?linkmy=golovna 8. Український юридичний портал: http://www.zakoni.com.ua 9. Український юрист: http://ukrjurist.com/ 10. Урядовий кур'єр: http://ukurier.gov.ua/uk
-----------------------------	---